

ЕТАПИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Сучасний рівень планетарної цивілізації визначається стрімким зростанням ролі інформації в суспільних відносинах. Каталізатором у цьому процесі є можливості засобів комунікації між людьми на основі досягнень науково-технічного прогресу (НТП), що постійно зростають. Важко уявити сьогоднішнє суспільство без радіо, телебачення, телефону, телексу, телеграфу, комп'ютерних мереж тощо. Останнім часом спостерігається тенденція до інтеграції названих засобів інформації в нових здобутках НТП, у галузі інформатики – комп'ютерній техніці та заснованих на новітніх інформаційних технологіях. Ці технології дають можливість забезпечити миттєву передачу інформації на великі відстані в глобальному масштабі. Завдяки цьому виникає можливість миттєво і щодо широкого кола осіб здійснювати вплив на суспільні відносини.

З метою упорядкування суспільних відносин, пов'язаних з інформацією, їх суспільнокорисної спрямованості, а також подолання наявних і можливих негативних соціальних явищ відповідно формуються суспільні норми поведінки сторін цих відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри актуальність зазначеної теми, вона не стала окремим предметом дослідження. Основну увагу науковців привертають етапи розвитку інформаційної безпеки в конкретній галузі [19], державі [1, 9], регіоні [16, 17], світі в цілому [2, 4, 6].

Формулювання завдання дослідження. Виходячи з актуальності питання, стосовно етапів розвитку суспільних відносин у сфері інформаційної безпеки і недостатність дослідження вітчизняною правничою наукою, автор поставив перед собою висвітлити й охарактеризувати основні етапи розвитку інформаційної безпеки. Розкрити понятійний апарат терміна «інформаційна безпека», що дасть можливість у повній мірі проаналізувати етапи розвитку суспільних відносин у сфері інформаційної безпеки. Дослідження інформаційної безпеки як правової категорії потребує з'ясування змісту цього поняття, для чого розглянемо його історичний генезис.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивно категорія «інформаційна безпека» виникла з появою засобів інформаційних комунікацій між людьми, а також з усвідомленням людиною наявності у людей і їхніх співтовариств інтересів, яким може бути завданий збиток шляхом дії на засоби інформаційних комунікацій, наявність і розвиток яких забезпечує інформаційний обмін між всіма елементами соціуму [10, с. 3-4]. Складові інформаційної безпеки або такі суттєві властивості, як: конфіденційність, цілісність, доступність [12, с. 15; 15, с. 123].

Враховуючи вплив на трансформацію ідей інформаційної безпеки, в розвитку засобів інформаційних комунікацій можна виділити декілька етапів:

I етап (до 1816 року) характеризується використанням природно виникаючих засобів інформаційних комунікацій. В цей період основне завдання інформаційної безпеки полягало в захисті відомостей про події, факти, майно, місцезнаходження і інші дані, що мають для людини особисто або співтовариства, до якого вона належала, життєве значення [3, с. 41].

II етап (1816-1934 роки) пов'язаний з початком використання штучно створюваних технічних засобів електро- і радіозв'язку. Для забезпечення скритності і завадостійкості радіозв'язку необхідно було використовувати досвід першого періоду інформаційної безпеки на вищому технологічному рівні, а саме застосування завадоскодостійкого кодування повідомлення (сигналу) з подальшим декодуванням прийнятого повідомлення [18, с.41; 19, с.256].

III етап (1935-1945 роки) пов'язаний з появою засобів радіолокації і гідроакустики. Основним способом забезпечення інформаційної безпеки в цей період було поєднання організаційних і технічних заходів, направлених на підвищення захищеності засобів радіолокації від дії на їхні приймальні пристрої активними без провідниковими і пасивними без провідниками радіоелектронними перешкодами [16, с.72, 9, с. 2-3 10, с.3-4].

IV етап (1946-1964 роки) пов'язаний з винаходом і впровадженням в практичну діяльність електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів). Завдання інформаційної безпеки вирішувалися, в основному, методами і способами обмеження фізичного доступу до устаткування засобів добування, переробки і передачі інформації [7, с. 744].

V етап (1965-1974 роки) обумовлений створенням і розвитком локальних інформаційно-комунікаційних мереж. Завдання інформаційної безпеки також вирішувалися, в основному, методами і способами фізичного захисту засобів добування, переробки і передачі інформації, об'єднаних в локальну мережу шляхом адміністрування і управління доступом користувачів до безпроводникових ресурсів [6, с. 326].

VI етап (1973-1984 роки) пов'язаний з використанням мобільних комунікаційних пристроїв з широким спектром завдань. Загрози інформаційній безпеці стали набагато серйознішими. Для забезпечення інформаційної безпеки в комп'ютерних системах з провідними мережами передачі даних потрібно було розробити нові критерії безпеки, що було зумовлено появою випадків несанкціонованого втручання в роботу інформаційних мереж, які призводили до дезорганізації їх роботи. Отримали широкий розвиток нові засоби масової інформації, зокрема радіо і телебачення, що зумовило появу технологій маніпулювання суспільною думкою шляхом поширення за їх допомогою викривленої та дозованої інформації, адресованої масовій аудиторії, заподіючи шкоду інформаційній безпеці окремих користувачів, організацій [1, с. 20, 36; 2, с. 47]. Інформаційний ресурс став найважливішим ресурсом держави, а забезпечення його безпеки – найважливішою і обов'язковою складовою національної безпеки. В цей починає формуватися інформаційне право – нова галузь міжнародної правової системи [14, с. 15].

VII етап (з 1985 року) пов'язаний із створенням і розвитком глобальних інформаційно-комунікаційних мереж з використанням космічних засобів забезпечення. З'явилися можливості заподіяння шкоди інформаційній безпеці цілих країн [3, с. 42].

Висновки. Отже, інформаційна безпека – стан інформації, в якому забезпечується збереження визначених політикою безпеки властивостей інформації. У розвитку людського суспільства можна виділити сім основних етапів розвитку суспільних відносин у сфері інформаційної безпеки. Кожен із періодів характеризується кардинальною зміною динаміки технічного розвитку інформаційних комунікацій, підходів до захисту інформації, адміністрування доступу користувачів до інформаційних ресурсів.

Анотація

У статті охарактеризовуються основні етапи розвитку суспільних відносин у сфері інформаційної безпеки. Чітко визначаються хронологічні межі кожного з етапів. В основу авторського визначення етапів покладено технічний розвиток інформаційних комунікацій, захисту інформації, адміністрування доступу користувачів до інформаційних ресурсів.

Ключові слова: суспільні відносини, інформаційна безпека, інформаційні комунікації, інформаційні ресурси.

Аннотация

В статье характеризуются основные этапы развития общественных отношений в области информационной безопасности. Четко определяются хронологические границы каждого из этапов. В основу авторского определения этапов положено техническое развитие информационных коммуникаций, защиты информации, администрирования доступа пользователей к информационным ресурсам.

Ключевые слова: общественные отношения, информационная безопасность, информационные коммуникации, информационные ресурсы.

Summary

The article describes the main stages of development of public relations in the field of information security. Clearly establishes the chronological boundaries of each of the stages. The authors define the phases based on the technical development of the information communication, information protection, administration of user access to information resources.

Keywords: public relations, information security, information communication, information resources.

Список використаних джерел:

1. Богуш В. Інформаційна безпека держави / Володимир Богуш, Олександр Юдін; Гол. ред. Ю.О. Шпак. – К.: "МК-Прес", 2005. – 432 с.
2. Бондарь И. Проблемы информационной безопасности в условиях переходного общества / И. Бондарь // Персонал. – 2003. – № 8. – С. 47–48.
3. Борсуковский Ю. Подходы и решения: Информационная безопасность / Ю.Борсуковский// Мир денег. – 2001. – № 5. – С. 41–42
4. Герасименко К.С. Сучасні ознаки загроз «Інформаційного тероризму» – [Електронний ресурс] / К.С. Герасименко // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 744
5. Голубев В.А. Проблемы противодействия киберпреступности и кибертерроризму в Украине / Голубев В.А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.crimeresearch.ru/articles/Golubev1104. – 01.01.2005.
6. Голубенко О.Л. Соціальні мережі як загроза безпеки / О.Л. Голубенко, А.С. Петров, А.О. Петров // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2011. – Ч. 1, № 7. (161) – С. 326.
7. Голубев В.О. Інформаційна безпека: проблеми боротьби з кіберзлочинами: моногр. / В.О. Голубев. – Запоріжжя : ГУ “ЗІДМУ”, 2003. – 250 с.
8. Горбатюк О.М. Сучасний стан та проблеми інформаційної безпеки України на рубежі століть / О.М. Горбатюк // Вісник Київського університету імені Т.Шевченка. – 1999. – Вип. 14: Міжнародні відносини. – С. 46–48
9. Гуцалюк М. Інформаційна безпека України: нові загрози / М. Гуцалюк // Бизнес и безопасность. – 2003. – № 5. – С. 2–3
10. Захаров Е. Информационная безопасность или опасность отставания? / Е.Захаров // Права людини. – 2000. – № 1. – С. 3–5
11. Інформаційна безпека України: проблеми та шляхи їх вирішення // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 1. – С. 60–69
12. Катренко А. Особливості інформаційної безпеки за міжнародними стандартами / А. Катренко // Альманах економічної безпеки. – 1999. – № 2. – С. 15-17
13. Кормич Б. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навчальний посібник/ Борис Кормич – К.: Кондор, 2005. – 382 с.
14. Литвиненко О. Інформація і безпека / О. Литвиненко // Нова політика. – 1998. – № 1. – С. 47–49.
15. Маракова І. Захист інформації: Підручник для вищих навчальних закладів/ Ірина Маракова, Анатолій Рибак, Юрій Ямпольський; Мін-во освіти і науки України, Одеський держ. політехнічний ун-т, Ін-т радіоелектроніки і телекомунікацій. – Одеса, 2001. – 164 с.
16. Пилипенко О. Формула безпеки: Информационная безопасность / О. Пилипенко // СНІР. – 2005. – № 12. – С. 72–73
17. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / Володимир Горобцов, Андрій Колодюк, Борис Кормич та ін.; Ред. І.С. Чиж; Ін-т держави і права ім. В.М.

Корецького, Нац. Академія Наук України, Держ. комітет телебачення і радіомовлення України. – К.: Юридична думка, 2006. –384 с.

18. Система забезпечення інформаційної безпеки України // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 1. – С. 16–28

19. Щербина В.М. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємств та установ / В.М. Щербина // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 10. – С. 220 – 225.